

האם היה זה "הסיכול הממוקד" הראשון?

נספח ירושלים

עופר רגב. הוצאת פורת, 278 עמ', 63 שקלים

דני רובינשטיין

ביום ששי, 17 בספטמבר 1948, בשלהי מלחמת העצמאות, כמה דקות לאחר השעה חמש לפנות ערב, חסם ג'יפ את הכביש שבו נסעה שיירת המכרז ניות הקטנה של המתווך מטעם האו"ם, הרוזן השוודי פולקה ברנדוט. הוא עשה את דרכו מארמון הנציב העליון במזרח שכונת תלפיות בירושלים לשכר נת רחביה, לביתו של דב יוסף, מושל מערב העיר. ברחוב הפלמ"ח (שאו עדיין לא נקרא כך) בקצה שכר נת קטמון - שהיתה אז כבר ריקה מערכים - ליד מה שהיום הוא בית מספר 17, נעצרה השיירה. מהג'יפ שחסם את דרכה קפצו שלושה צעירים שזהותם לא נודעה אלא לאחר עשרות שנים. שניים מהם, יצחק בן משה ואברהם שטיינברג, ירו בגלגלי המכוניות של שיירת האו"ם. השלישי, יהושע כהן, פתח את דלת מכוניתו של ברנדוט וירה בו מטווח קצר. הירי פגע גם בקצין שליווה אותו וישב לצדו, הקולונל הצרפתי אנדרה סארו. שניהם נהרגו.

המלוכה השוודית. לשפע הפרסומים מצטרף עתה ספרו של עופר רגב, שמנסה לתאר את הפרשה מנקודת ראות של שני גיבוריה; המתנקש, יהושע כהן (המחבר, כמו ישראלים רבים שעסקו בפרשה, ממעט לכנות אותו "רוצח"), והנרצח, הרוזן ברנדוט.

רגב מתאר בצורה ציורית את רמויותיהם של כהן וברנדוט, וכמעט מהעמוד הראשון ברור שהוא סולד מברנדוט ומגנה אותו. מצד שני הוא אוהר, ואפילו מעריך, את יהושע כהן. זה אולי לגיטימי

הטעויות הקטנות לא פוסקות. רגב כותב שברנדוט רק היו וניצלו במלחמת העולם 20 אלף יהודים, בשעה שהמספר הנכון הוא 7,000; שהממשל הצבאי על ערביי ישראל בוטל בשנת 1964 בעוד שהתנאי הנכון הוא 1966. יש שיבושים בשמות של מקומות ואנשים והדיבר מעיד על רישול בכתיבה. במקום המאמץ לכתיבה מליצית, שעושה המחבר, היה טוב יותר אילו סילק טעויות כאלה.

הרוגמה החשובה ביותר לתיאור מעוות בספר הם הסיפורים המציגים את ברנדוט כאוהד הנאצים

■ ביום ששי של אמצע ספטמבר 1948, במה שהוא היום רחוב הפלמ"ח בירושלים, חסם ג'יפ ובו ארבעה צעירים את שיירת המכוניות של המתווך מטעם האו"ם, הרוזן השוודי פולקה ברנדוט. מתוך הג'יפ יצא יהושע כהן, וירה ברוזן מטווח קצר. דני רובינשטיין על ספר חדש, ולא תמיד מדויק, המתחקה אחר פרשת הרצח וגיבוריה

בזמן מלחמת העולם השנייה. חוקרים רבים עסקו בשאלה, באיזו מידה פעל ברנדוט לטובת הנאיצים, ורק מעטים הגיעו למסקנה שהיו אצלו נטיות כאלה, אבל לא הרבה מעבר לכך. רוב החוקרים שללו זאת. עופר רגב לא מסתפק בתיאור ברנדוט כפרוינאצי, אלא אף מגדיר אותו כמרגל בתשי לום לטובת הנאצים, במסורו להם מידע על מקום נפילתם של הטילים הגרמנים במחנות הבריטים. קלומר, ברנדוט שימש כתצפיתן המנסה לשפר את פגיעת הטילים הגרמנים. על פי מקורותיו של רגב, ברנדוט היה איפוא מרגל נאצי, חרור הכרה

מי, אבל הבעיה היא שבספר יש אידיוקים קטנים כגדולים. הדבר מצער משום שהמחבר משתמש בשורה ארוכה מאוד של מקורות, נעזר בצטוטים ובקלות יכול היה להימנע משיבושים. דוגמה פער טה: רגב כותב, למשל, ש**משה שרת**, אשר התגדר רר בילדותו בכפר עין סינייה שמצפון לרמאללה, התיידד שם עם **בן השכנים אמין אליחוסייני שהיה לימים מופתי ירושלים**. זו הגזמה גדולה. הכפר עין סינייה שייך אמנם לחמולה הגדולה והעשירה אליחוסייני, אבל לא לענף של המופתי, שסגן אם ביקר שם.

היתה דבר מובן, וכדי להסביר זאת מגיע המחבר עד ימינו אלה ומשווה את חיטולו של ברנדוט לסיכולים הממוקדים שמבצע צה"ל בהוראת הממשלה בגדה ובי עזה של אנשים כמו השיח אחמד יאסין ורבים אחרים. המשתמע מהספר הוא שאם מותר היום לשרי ממשלת ישראל ולמפקדי צה"ל להוציא גודי דין מוות על אויבי מדינה כמו ראשי החמאס - מה רע בהוצאתו להורג של עוכר ישראל, הרוזן ברנדוט?

תיאור מעניין וחשוב יש בספר של יהושע כהן, האישי שירה בברנדוט. אין ספק שדמותו מרתקת. נכ" תב עליו רבות, ומכריו מסכימים שהיה דמות יוצאת דופן בכל הליכותיו, החל מנעוריו כלוחם עשוי ללא חת במחתרת הלח"י, וכלה בקרבנותו, המורה משהו, לדוד בן גוריון בקיבוץ שדה בוקר, ובפועלו בגוש עציון שאחרי מלחמת ששת הימים. הכתיבה המי חברת בין כהן המתנקש, ובין ברנדוט קורבנו, היא רעיון מקורי, חבל רק שהוא לא מוגש בצורה מדויקת ורצינית כפי שהיה אפשר לעשות אחרי המחקר הרב שעשה המחבר.

אנטישמית, פעל כספסר דמים (בעת שעשה בשלהי המלחמה לשחרור אסירים סקנדינבים מהמחנות), וכאיריט הלוקה ב"גאוות כסילים". מכל התכונות הללו מסכימים בדרך כלל החוקרים שברנדוט לא היה כנראה חכם גדול, והיה שוויצר לא קטן - אבל בוודאי לא פושע מלחמה כפי שעולה מספר זה.

ככל שממשיכים לקרוא את הפרקים, המרתקים יש לומר, של תיאור ההתנקשות, מתברר יותר ויותר מדוע בחר המחבר להציג את ברנדוט באור כה שלילי ומגונה: משום שרק כך אפשר להצדיק את הרצח. כל-מר ככל שברנדוט מתואר כאיש מתועב ורע ליהודים - כך היה מגיע לו למות בידי לוחמי חירות ישראל. ההתנקשות של ארגון הלח"י בברנדוט היתה על רקע הצעותיו המדיניות, שהיו לצנינים בעיני רוב הנהגת היישוב היהודי, ובראשם בן-גוריון. ברנדוט היה, על פי הגדרת המחבר, איש "שאיים על חירות העם ועל ירושלים", ולכן היה מגיע לו למות. כלומר רציחתו